

**CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)**

**ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1994

Technical and Bibliographic Notes / Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

Coloured covers/
Couverture de couleur

Covers damaged/
Couverture endommagée

Covers restored and/or laminated/
Couverture restaurée et/ou pelliculée

Cover title missing/
Le titre de couverture manque

Coloured maps/
Cartes géographiques en couleur

Coloured ink (i.e. other than blue or black)/
Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)

Coloured plates and/or illustrations/
Planches et/ou illustrations en couleur

Bound with other material/
Relié avec d'autres documents

Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin/
La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distorsion le long de la marge intérieure

Blank leaves added during restoration may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming/
Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.

Additional comments: / Text in Ukrainian.
Commentaires supplémentaires:

Coloured pages/
Pages de couleur

Pages damaged/
Pages endommagées

Pages restored and/or laminated/
Pages restaurées et/ou pelliculées

Pages discoloured, stained or foxed/
Pages décolorées, tachetées ou piquées

Pages detached/
Pages détachées

Showthrough/
Transparence

Quality of print varies/
Qualité inégale de l'impression

Continuous pagination/
Pagination continue

Includes index(es)/
Comprend un (des) index

Title on header taken from: /
Le titre de l'en-tête provient:

Title page of issue/
Page de titre de la livraison

Caption of issue/
Titre de départ de la livraison

Masthead/
Générique (périodiques) de la livraison

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	14X	18X	22X	26X	30X
☐	☐	☒	☐	☐	☐
12X	16X	20X	24X	28X	32X

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

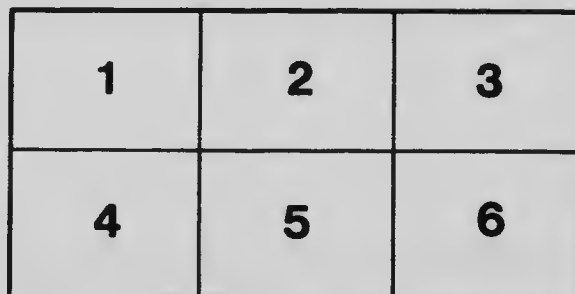
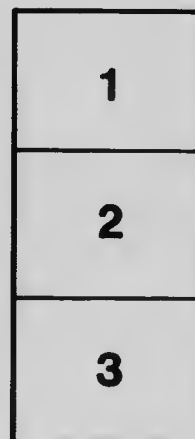
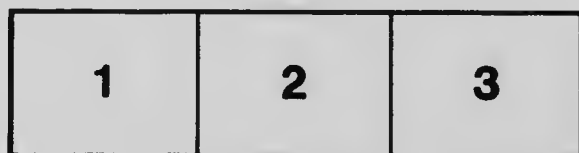
National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol $\rightarrow$ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

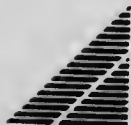
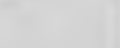
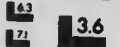
Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole $\rightarrow$ signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482 - 0300 - Phone
(716) 288 - 5989 - Fax

ВАЖНЕ ПИТАНЄ.

Написав

голяндський католицький сьвященник
д-р теології І. Ван ден Брінк.

ЩО ТО Є СОЦІЯЛЬНЕ ПИТАНЄ?

Соціяльне питанє се питанє життя для соток тисячів. Коли-би се питанє не можна було розв'язати, то було-би се засудом смерти для мільонів мешканців нашої землі. Шуканє способів; як-би то кождий мав по-достатком хліба після його тілесних потреб, після його праці, після вимог цідсоня його краю, шуканє способів, як-би то кождий мав для себе достаточо убраня, здорове мешканє і спромогу розвинути свої душеві талани, отсе є соціяльним питанєм. Кождий, хто живе, має право на людське житє лише тому, що він живе. Тутка не розходить ся о любов до ближнього або о милосердиє. „Земля є Господня разом з єї богацтвом”, каже сьвяте письмо і Він подарував всім людям землю і все, що она приносить або пильність людей витворює. Він дав се загалови людей, щоби кождий із сего міг покрити свої потреби. Але теперішній лад стоїть на противеньстві до

НХ54

В75

С. 2

2

сеґо висшого розпорядженя. Є багато лю-
дий, які думають, що земля мусить бути
раєм для жмені людей, а місцем нужди, пла-
чу і недостатків для широкої маси, і то
як раз для **тої кляси** людей, яка удер-
жує ся працею своїх рук, яка мусить жити
лише продаючи свою робочу силу, а яка
лише сама приносить добробут для су-
спільства. „Та то властиво праця на поли,
у варстаті, у фабриці приносить добробут
для держави“, каже папа Лев XIII. Але на-
віть коли робітник чим раз то більше вит-
ворює (продукує), то він все дістає лише
малу частинку продукту лише тільки, кіль-
ко йому потрібно до нужденного життя. Ми
так далеко зайшли, що можна сказати: ті
що найтяжше працюють, їдять найгірше,
а ті що не працюють, їдять ласощі, а стай-
ні богачів се палати в порівнаню до нуж-
денних дїр, в яких мешкають бідні. Ка-
жуть, що біднота се наслідки первородного
гріха; але ми спитаємо ся: чому наслідки
первородного гріха спадають лише на пле-
чі робітників і їх родин, наколи богачі
їх не відчувають, а сьв. Павел каже, що
Бог не знає різниці? Та оно є пустою ба-
лаканиною, щоби голодним замилити очи.
Не можна тим, що борять ся протів нужди,

вказати на слова Христа: „Я не буду довго межн Вами, але бідні лишать ся межн Вами, яким Ви й по моїй смертн зможете робити добро“. Христос не мав тут на думці робочого народу але тих калік, які не можуть продукувати й яких ще й соціалістична суспільність буде мусіла удержувати. Та ми не будемо вичисляти всіх крутійств християнських оборонців теперішнього капіталістичного ладу. Придивім ся ліпше людському житю. Огляньмо нашу суспільність з усіх боків. Наша суспільність слаба, дуже слаба. І хвиля її смертн недалеко, в близькій буддучині. Процес переміни сеї суспільности в иншу, справедливішу, соціалістичну суспільність, є в повнім розгоні.

ВЕЛИТЕНСЬКА БОРБА

межн капіталом а працею розгриває ся по цілім сьвітї. Непереглядимі робітничі маси ступають наперед жадаючи роботи для своїх рук, поживи для своїх жінок і дітнй, науки, сьвітла, просьвіти для своїх потомків, а їх скромне бажанс звучить: „Людське житє для чоловіка, для пана землі.“ Нашу суспільність чекає переміна. Капітали злучили ся і накопичили ся і є влас-

ністю малої горстки. Їх багатство і достатки означають бідність і недостатки соток інших. Той капітал повстав із нагромадженої надвартости продукцій робітника. Робітник витворював, за те діставав він лише тільки, що найпотрібніше для його бідного життя і його родини. То, що більше його праця була варта, надвартість, сховав капіталіст до кешені. Майже всюди є кілька богачів а велика маса бідних, що жиє з дня на день. Гойність з одного боку означає недостаток з другого боку; палати окружені бурделями; мільонерів і властителів соток тисяч окружає маса бездомних і бідних. Поклади гронній богатирів є такі великі, що они могли-би ними годувати і потомство до дваїцятото і триїцятото покоління. Власність пролстарів така мала, що як-би они сьогодні не заробили, то мусіли-би завтра голодувати, Їх платня за велика, щоби умерти, а за мала, щоби в голоді жити. Чи Бог, якого називають найсправедливішим, хоче сеї нерівности? Певно, що ні. Ся нерівність є злом, яке Бог допускає, так як і гріх допускає, хоч засуджує. Є соціяльні політики, які кажуть, що сеї капіталістичний лад можна полатати. Тут латку і там латку так не мов-би

подерту одіж. Сим не одні заспокоюють наших християнських робітників. Другі хочуть радикальнійше зреформувати наш лад. Навіть декотрі, підтримують сей лад невдоволені ним. Так каже один професор у нармондським семінари: „Ми не криємо се-го, що капіталізм, такий як він тепер є, є причиною найгіршого неладу, і що треба більших реформ. Піддержуване теперішнього стану заведе у пронасть.” Але ми кажемо: „Ні, капіталістичний лад нездалий з ґрунту до нічого, цілком до нічого.” Бо як-би його законно й не справити, то сей лад все полишить велику волю капіталістови, який з’ужис сі проти пролетаря.

СЛУХАЙТЕ, що має капіталізм на своїм сумліню!

1. Сотки немовлят умирають на руках своїх ослаблених материй, які самі не маючи потрібної поживи і за багато працюючи не можуть дати своїм немовлятам кріпкої поживи. Умирають они також тому, що не є хоронені від протягів і зима і полишені майже через цілу днину без опіки материй, які ідуть на заробки.

2. Сотки дітей робітників умирають в дитячим віці, бо не мають подостатком здо-

рової поживи. Лише ті що з уродження сильні остають ся.

3. Сотки робітників попадають в хобу, бо їх час праці за довгий а пожива при тій праці за мало поживва.

4. Сотки жінок і робітників умирають завчасу наслідком тяжкої праці, журби і недостатків.

5. Через лихий розділ праці розриває ся нераз родинне житє, як за часів рабства. Є робітники, які майже на цілий рік опускають дім, жінку і діти і не певні сего чи они зможуть послати гроші правильно до дому.

6. Наслідком капіталістичного устрою є з одного боку розпустна гоїність, з другого боку нужда. І одно і друге витворює в людий нахил до піяньства. Вина і шампанн не мають таких убійчих наслідків для тих, що їх пють, як горівка для своїх приклонників, бо тамті і ліпше кормлять ся і напетки менше шкідливі.

7. Капіталізм змушує робітників до взаїмної конкуренції. Тому спадає платня. Робітник не може видати на вигідне помешканє. Моральність терпить на сїм, що звичайно богато осіб мешкає в одній кімнаті, спить там, миє ся і убирає ся. Таке

мешканє й для здоровля шкідливе.

8. Під панованєм капіталізму повстають супружества часто не з любови, лише задля хлїба і грошей, так що людина продає себе за гроші.

9. Неморальність і проституція ширять ся головно по більших містах і їх витворює капіталізм.

10. Визиск дїтїй по варстатах і фабриках є наслідком „вільної конкуренції“ капіталу і нищить тіло і душу тих нещасливих дїтїй.

11. Капіталізм, се система конкуренції межї людьми і народами. Для свого підтриманя і розширення потребує він помочи багнетів, які носять головно сини робітників. Капіталізм кличе молодих людий на довший час від праці до касарні, від спокійного домашнього житя до проливу крови.

12. В одних околицях панує голод, в других недостатки, хоч витворюють ся нові продукти, хоч рівночасно средства споживчі гниють по маґазинах і шпихлїрах.

Гріхам капіталізму нема кінця.

До вичислиних можна-би єще більше пнїших додати. Капіталізм має ще на своїй

совісти: безробітє, яке поветас ізза сего, що капітал зитикає свої жерела для певної галузи промислу, щоби підіждати на длішні часи, на більші вигляди на знек; — непевність бутя через се, що суспільність не має достаточної охорони для робітника; — великий тягар тайних податків, наложених на споживчі средства широких мас. За те не мають они рівного виборчого права до всіх управляючих тіл, хотяїї на них тяжить також, так сказати-би добровільні податки, які они платять уживаючи пошти, залізниці і т. д.; — страх перед зростом населеня, про що й бесіди не може бути, коли-би земля належала веім і коли-би плоди продукції через розумний поділ могли всі уживати; — перенони для заложеня супружеств через те, що часто нема виглядів на заробки, щоби удержати родину; — наріканє жінок і материй, які мучать недостатки і які дивлячи ся, як число дітий росте, проклинають свою плючість; — наріканє батьків, які не можуть дітям дати потрібного вихованя, убраня і їди; — нищенє таланів в робітничих кругах, які не мають средства розвинути своїх душевних здібностей; — широка просторонь межі доньками і синами того само-

го людства, наслідком сего несяче трактованс, яким наділяють „висні” „низших”. Що стало ся з первістним поглядом християнства, що всі люди перед Богом рівні! Нуждою і журбою приголомшений робітник потішас себе кажучи: „Богачі мусять також раз вмрати. Перед смертю всі рівні.” А сей робітник, що працював через тридцять, сорок і пятьдесят літ, від рана до вечера, днина в днину, він мусять не раз по тих роках праці простягати руки по милостню. О капіталістичній устрою, який ти жорстокий, для чого ти так понижуси ослабленого зграцьованого старця! Сей старець або ся жінка, мають через свою працю право на пененю, щоби могли на свої старі дні спокійно і безжурно жити. Соціяльне питанс є отже в першій мірі питансєм матеріяльної натури, „питансєм черева”. Але соціяльне питансє є також великого ідейного значіння. Бо ідейні інтереси людства стоять в тісній звязи з матеріяльним добробутом, бо через сотки літ не стратила своєї вартости приповідка: „здорова душа в здоровім тілі.” Душевне добро не може прийти до великого значіння в народі, коли йому бракує підстави для його тілесного добра.

Як можна принести добро для всіх?

Як можна-би для кожного знайти місце при столі життя, щоби один не гриз твердого чорного хліба, а другий його сусід заїдав печені тай паштети? Як-би можна осягнути рівність бодай що до умов життя і як-би кожному спорядити місце під милими проміннями божого сонця? Аж тут приходить соціал-демократія з уґрунтованими і можливими жаданнями: ліпше урегульоване робітничої платні, більше часу спочинку, здорові і просторі мешканя, добре обезпечене перед слабостию і в slučajх каліцтва, достаточні пенсії для старих людей; дитину до школи замість до фабрики або в поле; для працюючої молоді фахові школи; отворенє всіх научних інституцій, середних і найвисших, для незможних, як потрібно, то із безплатним харчем для ученика. На разі є висша осьвіта у виключнім посіданю дітий багатирів; з науки зробили купецьку марфу, яку можна купити за гроші. Тому може її купити лише той, що їх має, так що більша часть людей живе в темноті і через те стоїть безпомічна супроти свого багатого ближнього. Соціал-демократія була до

тепер батогом на дорозі поступу і всі, що до робітничої класи належать, або із сею класою співчують, мусять уважати соціал демократію за мале але відважне військо, яке стоїть в борбі с здобутє добрих прав і увільненє від теперішного гнету капіталу.

СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТІЯ А ЦЕРКВА.

Чому — питають ся не раз — не пристає церква до соціал-демократії, коли її стремління такі гарні і позиточні? А я відповім на се: будьте терпеливі. Прийде час. То тут то там показують ся знаки. Але час прийде певно тоді, коли соціал-демократія дібе ся до політичної могутости в значнійших краях Европи. Вже тепер навертає церква туди. Після нашого католицького віроісповіданя стоїть церква понад людською суспільностию, але все-ж таки бере церква гроші, які дає сьвітське правительство сьвященникам як платню — а передовсім богатирі як жертви і записи. Коли би ся перепона відпала, то церква стояла би по стороні соціалізму. Може не в одного сьвященника плекають ся соціалістичні думки, лише він їх не обявить.

Отже, соціал-демократія хоче

в теперішности поправити положенє робітника, а в послідній мірі законною дорогою до того дійти, щоби перенести продукційні средства, т. зн. фабрики, варстати і землю в спільне посіданє всіх робучих, в посіданє їх суспільности. Робітник стане відтак співвласителем, щоби вироби індустрії і рільництва обертали ся на потребу всіх, але не через надмірну працю одних а неробство других, так як то діє ся в теперішнім ладі.

КЛАСОВА БОРТЬБА.

Коли говорить ся о тім, щоби укоротити в користь народу класові надужитя посідаючої класи, то стане она против сего до борби. Она стоїть тоді на точці класової борби. Але й робітництво стоїть на тій самій точці, коли жадає більше соняшного т. є. для себе тай для своїх, тоді підймає она класову борбу, до якої його силує буржуазія. Деякі, котрим о се ходить, говорять що нема класової борби і називають економічну борбу, борбою інтересів. Але ніхто не може заперечити, що дві ріжні

кляси, посідаюча і непосідаюча кляса стоять против себе, бо они мають противні інтереси; дві кляси, що стають до борби против себе, заступаючи кожда свої інтереси.

БОРОТЬБА СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТІЇ.

Соціал-демократія переконала, що тревале і ґрунтовне поліпшенє і зміну суспільних порядків можна осягнути — крім борбою заводових організацій — здобутєм державної керми. Она створила із свого руху для покривджених соціяльний і політичний рух, який може лучити всіх мешканців одного краю. Вірні і невірні, католики, лютри і Жиди можуть собі подати руки до визволеня людства із сего ладу, що всіх однаково гнете. Соціал-демократія не мішася до церковної науки, она кличе лише всіх людей, щоби змінити сей страшний суспільний лад в лїпший, з лїпшими порядками, в яким знайшло-би ся щастє і добробут для всіх, а не для горсточки упривилєйованих на кошт нужди і голоду тисячів. Член агітаційного клубу в Ротердамі описував соціалїзм як економічну систему в слїдуючий спосіб:

СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТИЧНА ДЕРЖАВА

се працююча суспільність в як найбільшнім обемі, в якій кожний член сеї суспільности відповідає за все. Ся держава се республіка, в якій кожний має рівне право і рівні обовязки. Управителі, яких буде потрібно, настановляє ся силою загально-го вибору, і їх можна скинути. Они виконують іменем народу ухвали, які запали більшістю голосів. В сій соціалістичній державі нема місця для короля, а найменше для королівства з наслідком; нарід, то значить працюючий нарід, править сам. Се не значить, що робучий нарід є паном а кожний робітник є державним урядником, се має лише таке значінє: Робітники вибирають найдібнійших людей до управи. Се є правлінє, виконане своїми вибраними людьми, але они заразом і піддані через те, що мусять піддавати ся волі більшости. У всіх краях господарують комісії, обдарені тою силою, яку они дістали від більшости народу. Державою управляють державні комісії, громадою громадські і т. д. Кожний горожанин, так женського як і мужського пола має по просту обовязок брати уділ у виборах комісій.

ЦІЛЬ СОЦІЯЛІЗМУ є братерська злука народів,

бо економічні інтереси народів потребують супокою. Тому жадає він союзу народів всіх культурних держав з мировим судом. Сей союз мав-би на цілі підтримувати порозумінє межі всіма організаціями, щоби упорядувати виріб товарів і їх зужиткованє. Загальне братерство мусить взяти верх над кровожадним націоналізмом. В головних рисах представляє роттердамський бесідник образ можливої соціалістичної держави — але головною справою є і лишиться знищенє суспільної нужди немаючих через те, щоби творило ся все через суспільність для суспільности. Се є нашим гаслом. Тому звертаю ся я до всіх, також до міщан і фармерів, які угинають ся під тягарем довгів і собі не раз мусять сказати: жнива пішли до рук тих, які ні сїяли, ні жали. Я звертаю ся й до маючих, в яких є людське серце, а передовсім до робітників: Приступайте до партії, яка видвинула прапор рівности, братерства і прав для всіх; до робітничої соціал-демократичної партії.

Читай Видання Бібльотеки Новий Сьвіт

Е. Гуцайло: Конець Сьвіта	10ц.
Наш Прометей	10
Червоний Кобзар, збірник пісень і поезій	10
Д. Едельштат: Американський Робітник	10
Робітнича Читанка	15
П. Ляфарг: Біблія Капіталіста	10
Г. Г.: Горе трупів і море крові та сліз	5
“ Золото і нужда в Америці	5
Мей Вуд Саймонс: Жінка і соціальне питане	10
Дамян Бориско: Соціалізм а Релігія	15
І. Ван ден Брінк: Важне Питане	5

Пиши за ними на адресу:

NOWYJ SWIT, BOX 1051, MONTREAL, QUE., CANADA.

Читайте „Народну Волю“

одинокую з найбільших українських часописей в новім і старім краю. — „НАРОДНА ВОЛЯ“ виходить три рази тижнево — вівторок, четвер і суботу.

„НАРОДНА ВОЛЯ“ подає цікаві новини американські, краєві суспільно-наукові розвідки і все, що дотичить життя українського робочого народу в Америці і на Україні. — Передплата вносить:

До Канади і Старого краю на рік \$3.00 на пів р. \$1.50
В Злучених Державах на рік \$2.50 на пів року \$1.25

Гроші враз з замовленем висилайте на адресу:
NARODNA WOLA, 524-530 OLIVE St. SCRANTON, PA., U.S.A.

„РОБОЧИЙ НАРОД“, орган Української Соціал-демократії в Канаді. Виходить що тижня. Річна передплата вносить \$2.00. Адреса:
ROBOTCHYJ NAROD, Box 3658, St. B., WINNIPEG-CANADA

„РОБІТНИК“, орган Федерації Української Соц. Партії в Америці. Виходить що тижня. Річна передплата вносить \$1.75 ц. Адреса:
ROBITNYK, 2335 W. 11-th St. CLEVELAND, OHIO, U. S. A.

„РОБІТНИЧЕ СЛОВО“ поступова часопись для працюючого люду. Виходить що тижня. Річна предплата вносить \$1.75 ц. Адреса:
ROBITNYSCHE SLOVO, Box 64, TORONTO, Ont., CANADA.

